

Uzlaşma Halinde Suç Nedeniyle Tazminat Davası Açılmasına İzin Vermeyen Hükmün İptaline İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararının Metodolojik Olarak İncelenmesi

Methodological Examination of Constitutional Court Decision Concerning the Cancellation of the Judgment Not Allowing the Filing of a Compensation Suit Due to Crime in Case of Conciliation

Arş. Gör. Numan DALGIÇ*

I. BAŞVURUYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

A. Başvuru ve Karar Bilgileri

İnceleme konusu başvuru, Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) norm denetimine¹ ilişkin olarak ele aldığı bir başvurudur. AYM norm denetimi kapsamında kanunların, Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün anayasaya şekil ve esas bakımından uygun olup olmadığını denetlemekle görevli ve yetkili kılınmıştır. Mahkeme anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından denetleyebilir (Anayasa m.148).

Norm denetiminde iki tür başvuru usulü öngörülmüştür. Bunlardan ilki "soyut norm denetimi" de denilen iptal davası iken ikincisi "somut norm denetimi" de denilen itiraz yoludur.² İtiraz yolunun somut norm denetimi olarak adlandırılmasının sebebi, başvuru konusu normun anayasaya uygunluğunun denetiminin görülmekte olan bir dava aracılığıyla

* Balıkesir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi (e-posta/ e-mail: numandalgic@outlook.com, ORCID: 0000-0001-9996-5432).

¹ Anayasa yargısında norm denetimine ilişkin detaylı bilgi için bkz Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku Genel Esaslar* (25 bs, Beta Yayıncılık 2021) 216 vd; Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı* (13 bs, Ekin Basım Yayım Dağıtım 2021) 448 vd.

² Detaylı bilgi için ayrıca bkz Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku* (21 bs, Yetkin Yayıncılık 2021) 409 vd; Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku* (21 bs, Beta Yayıncılık 2023) 525 vd; Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri* (27 bs, Ekin Basım Yayım Dağıtım 2023) 442 vd.

gerçekleşecek olmasıdır.³ İnceleme konusu başvuru itiraz yoluyla yapılan bir norm denetimidir. Bu usulde yapılan norm denetiminde başvurunun konusu sadece kanun veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi olabilir ve ilgili normun ancak esas bakımından anayasaya uygunluğu incelenebilir.⁴ Bu kapsamda söz konusu başvuru, maddi ve manevi tazminat talebiyle açılan bir davada itiraz konusu kanun hükmünün Anayasaya aykırı olduğu kanısına varan İzmir 2. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından yapılmıştır.

İtiraz yolunda AYM Genel Kurulu⁵ (Mahkeme) “ret” veya “iptal” kararı verebilmektedir.⁶ Bu kapsamda incelemeye konu 2023/43 Esas, 2023/141 Karar sayılı ve 26/7/2023 tarihli kararda⁷ oyçokluğu ile “iptal” kararı verilmiştir.

B. Başvurunun Konusu

İtiraza konu kanun hükmü, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 24'üncü maddesiyle değiştirilen 253'üncü maddesinin (19) numaralı fıkrasının beşinci cümlesinin bir bölümüdür. Mezkur fıkra⁸ genel olarak uzlaştırmanın sonuçlarına ilişkin olup beşinci cümlesinin iptali istenen bölümü şu şekildedir: “Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; ...” Bu kapsamda başvurunun konusu, mezkur ibarenin Anayasanın 10., 13., 17., 35. ve 36. maddelerine aykırı olması sebebiyle iptali istemine ilişkindir.

---

³ Somut norm denetimine ilişkin bulunması gereken şartlar hakkında bkz Özbudun (n 2) 412 vd.

⁴ Gözler (n 2) 444.

⁵ Anayasa m. 149 gereği itiraz ve iptal davalarına Genel Kurulca bakılmaktadır.

⁶ Gözler (n 2) 451.

⁷ Karar 18/10/2023 tarih ve 32343 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

⁸ İlgili fıkranın iptal kararından önceki hali tam olarak şu şekildedir: “Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def’aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksidde bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.”

II. ANAYASA MAHKEMESİNİN İNCELEMESİ, DEĞERLENDİRMESİ VE KARARI

A. İlk İnceleme

Mahkeme dosyada herhangi bir eksiklik bulunmaması sebebiyle esasın incelenmesine oybirliği ile karar vermiştir.⁹

B. Esasa İlişkin İnceleme

1. Anlam ve Kapsam

Mahkeme bu başlık altında öncelikle uzlaştırmanın düzenlendiği CMK m.253 hükmünü sistematik olarak incelemiştir¹⁰ ve bu kapsamda maddeler bakımından bir sınıflandırma yapmıştır. Sınıflandırma, hukuksal akıl yürütme biçimlerinden biri olup konu yahut nesnelere aralarındaki ilişkiye göre sıralamak anlamına gelmektedir¹¹. Bu itibarla Mahkeme 253. maddenin ilk fıkrasında uzlaştırma kapsamında olan suçların yer aldığı; ikinci fıkrasında ise soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olanlar dışında, Türk Ceza Kanunu (TCK) dışında kalan suçlar bakımından açık bir hüküm bulunması gerektiği; üçüncü fıkrasında ise esasen uzlaştırmaya tabi olabilecek bazı suçlar bakımından istisna hükmünün getirildiği tespitinde bulunmuştur. Dört ila yirmi beşinci fıkraların ise uzlaştırma işlemlerine ilişkin usul ve esasların düzenlendiği maddeler olduğunu tespit etmiştir.¹² Şu halde yapılan bu sınıflandırmada iptali istenen düzenlemenin uzlaştırmanın usul ve esaslarına ilişkin olduğunu söylemek mümkündür.

Mahkeme, son olarak iptali istenen normun hukuki sonucuna ilişkin bir tespitte bulunmak suretiyle söz konusu düzenleme gereği, uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda ceza soruşturmasına konu olan suç nedeniyle kişinin tazminat davası açamayacağını ifade etmiştir.¹³

⁹ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 1.

¹⁰ Bkz AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 3, 4 ve 5.

¹¹ Rona Serozan, 'Hukukta Yöntem: Methodology in Law' (2013) 8 (Özel) Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 2433 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179488>> Erişim Tarihi 15 Kasım 2023; Yasemin Işıktaç ve Sevtap Metin, *Hukuk Metodolojisi* (8 bs, Filiz Kitabevi 2021) 64.

¹² AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 5. Esasen Mahkemenin yapmış olduğu bu sınıflandırmanın, ilgili düzenlemenin gerekçesinde yapılan sınıflandırma ile paralel olduğunun ifade edilmesi gerekir. Bkz CMK 253. madde gerekçesi.

¹³ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 7.

2. İtirazın Gerekçesi

Mahkeme bu başlık altında, ilgili normun iptali için başvuran ilk derece mahkemesinin iptal bakımından dayandığı hususları özetlemiştir. Bu kapsamda ilk olarak uzlaştırmannın bir edim karşılığı olmaksızın da yapılabileceğinden yola çıkılarak şikayete bağlı suçlarda şikayet hakkından vazgeçmenin, açıkça şahsi haklarından da vazgeçtiğini belirtmedikçe, tazminat hakkını ortadan kaldırmamasına karşın uzlaştırmannın kabul edilmesi durumunda bu hakkın ortadan kalkmasının Anayasanın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Yine bir edim karşılığı olmadan uzlaşma durumlarında tazminat davası açılmamasının orantılılık ilkesine aykırı olduğundan bahisle Anayasanın 13'üncü maddesinin ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

Ayrıca söz konusu normun bedeni zararlar yönünden kişinin yaşam, maddi-manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına aykırı olduğu, çalışma gücü kaybına yol açılması sebebiyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle Anayasanın 17'inci ve 35'inci maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Son olarak, doğrudan bir yargısal denetime tabi olmayan uzlaştırma süreci sonucunda uzlaşmaya varılması halinde dava açılmamasını haklı kılacak bir nedenin bulunmaması ve norm ile amaçlanan kamu yararı ile suç kapsamında zarar görenin şahsi yararı arasında dengenin kurulamadığından bahsedilmekle diğer maddelerle birlikte Anayasanın 36'ncı maddesi bakımından da bir aykırılık olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasaya Aykırılık Sorunu

Mahkeme, normun iptaline ilişkin değerlendirmesinde Anayasaya aykırılık bakımından 36'ncı maddeyi kıstas almıştır. Anayasanın “hak arama hürriyeti” başlığını taşıyan 36'ncı maddesinin ilk fıkrası şu şekildedir: “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” Mahkeme, hak arama özgürlüğünün en temel unsurlarından birinin “mahkemeye erişim hakkı” olduğunu belirtmektedir. Esasen Anayasa'da yer alan pek çok hüküm genelleme yapmak suretiyle belirlenmiştir. Bu kapsamda Mahkeme, mezkur maddede düzenlenen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunun belirtilmesinde somutlaştırmaya başvurmuştur. Somutlaştırma, Anayasada yer alan ve soyut olarak düzenlenen temel hak ve özgürlüklerin,

belirgin ögelerinin ortaya konmasını ifade etmektedir.¹⁴ Zira Anayasa yargısında yapılan yorumun temel olarak anayasal normların somutlaştırılması ve bunlardan hukuk türetilmesi olduğu ifade edilmektedir.¹⁵ Mahkeme, soyut bir anayasa normunun somutlaştırılmasında araç olarak klasik yorum metodlarını kullanacaktır. Bu yorum neticesinde varılan sonuç ise somutlaştırma olacaktır.¹⁶

Mahkemeye erişim hakkı, her şeyden önce hukuki bir uyumsuzluğun karar vermeye yetkili mahkemelerin önüne götürülmesi hakkını ihtiva ettiği belirtilmiştir. Bu kapsamda Mahkeme, uzlaşmanın sağlanması durumunda tazminat davası açılmayacağına ilişkin düzenlemenin mahkemeye erişim hakkına getirilen bir sınırlama olduğunu tespit etmiştir.¹⁷ Esasen bu durumda Mahkeme'nin hukuksal akıl yürütme biçimlerinden tümdengelim¹⁸ dayanan altlamaya (*subsimsiyona*) başvurduğunu ifade edebiliriz. Zira altlama, somut olayın soyut normun içine sokulması faaliyetidir.¹⁹ Bu kapsamda Mahkeme iptali istenen norm ile ortaya çıkan tazminat davası açamama şeklindeki somut durumun Anayasa'nın 36'ncı maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğü kapsamına giren mahkemeye erişim hakkı kapsamında olduğunu yukarıda açıklanan silsileyi takip ederek tespit etmiştir.

Bir hak sınırlaması olduğu kanaatine varan Mahkeme, temel hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlandırmanın hangi durumlarda ve ne şekilde söz konusu olabileceğini düzenleyen Anayasa 13'üncü maddesi²⁰ kapsamında belirli ölçütler ortaya konulmuştur. Bu ölçütler şunlardır: sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasada öngörülen sınırlama sebeplerine uygun olması ve ölçülü olması.²¹ Anılan ölçütler kapsamında iptali istenilen norm bir teste tabi tutulmuştur.

¹⁴ Zafer Gören, 'Temel Hakların Düzenlenmesi ve Somutlaştırılması' (2020/2) 19 (38) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1, 7.

¹⁵ Ferhat Uslu, *Bütün Konularıyla Anayasa Yargısı Dersleri* (3 bs, Adalet Yayınevi 2020) 281, 282.

¹⁶ Işıқтаç ve Metin (n 11) 77; Gören (n 14) 7.

¹⁷ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 11.

¹⁸ Tümdengelim esasen formel mantıkta kanıtlama bakımından kullanılan bir akıl yürütme biçimidir. Detaylı açıklamalar için bkz Işıқтаç ve Metin (n 11) 23 vd; Serozan (n 11) 2434-2435.

¹⁹ Vecdi Aral, *Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine* (7 bs, On İki Levha Yayıncılık 2010) 180; Işıқтаç ve Metin (n 11) 133.

²⁰ Anayasanın 13. maddesi şu şekildedir: '*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*'

²¹ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 12.

İlk olarak kanunilik ölçütü çerçevesinde inceleme yapılmıştır. Bu kapsamda sınırlamanın dayanağı olan kanunun şeklen var olmasının yeterli olmadığı; keyfiliğe izin vermeyecek şekilde “açık”, “belirli” ve “öngörülebilir” olması gerektiği ifade edilmiştir.²² Sonuç olarak Mahkeme, uzlaştırmanın düzenlendiği kanun hükmünü bir bütün olarak kanunilik testine tabi tutarak anılan düzenlemenin kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşmıştır.²³

İkinci olarak sınırlamanın Anayasada öngörülen sınırlama sebebine uygun olması çerçevesinde inceleme yapılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak Anayasa'nın 36'ncı maddesinde herhangi bir sınırlama sebebi düzenlenmediği tespit edilmiştir. Ancak, hakkın düzenlendiği maddede herhangi bir sınırlama sebebinin düzenlendiği durumlarda da bazı sınırların bulunabileceği ifade edilmiştir. Bu durumlar ise şu şekilde belirtilmiştir:²⁴ Hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlama sebepleri ve Anayasanın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler.

Bu kapsamda Mahkeme, Anayasanın 141'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen “Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.” hükmünden hareketle hak arama özgürlüğü bakımından bir sınırlama sebebi olabileceğini değerlendirmiştir. Mahkeme'ye göre yargı mercileri, fazla iş yükü ile karşı karşıya kaldıklarında kendilerinden beklenen görevi yerine getiremeyeceklerdir. Uzlaştırma, tahkim, dostane çözüm ve arabuluculuk gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri de esasen uyuşmazlıkların daha kısa sürede ve daha az masrafla sonuçlandırılması ve bu yolla yargı yükünün hafifletilmesine hizmet etmektedir. Sonuç olarak suç teşkil eden fiil ile meydana gelen uyuşmazlığın, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan uzlaşma ile ortadan kaldırılması ve bu suretle iş yükünün hafifletilmesinin amaçlandığından bahisle mahkemeye erişim hakkına yönelik olarak getirilen bu sınırlamanın meşru bir amacının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.²⁵ Mahkemenin, uzlaşmanın sağlanması halinde tazminat davası açılmasına izin vermeyen hükmün Anayasa'nın 141. Maddesi kapsamında olduğuna ilişkin yaptığı değerlendirmesinde de tümdengelimine dayanan altlamaya (*subsimsiyona*) başvurduğu

---

²² AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 13.

²³ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 15 ve 16.

²⁴ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 17.

²⁵ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 20.

görülmektedir. Zira daha önce de ifade edildiği üzere atılma, somut olayın soyut normun içerisine sokulması faaliyetini ifade etmektedir.

Ayrıca Mahkemenin bu sonuca daha önceki kararlarına atıfla ulaştığı görülmektedir. Atıf yapılan bu kararlara bakıldığında, uzlaştırmanın yargının iş yükünün azaltılmasına hizmet ettiğinin tespit edildiği görülmektedir. Dolayısıyla Mahkeme'nin uzlaştırma kurumunu Anayasa m.141 kapsamında değerlendirirken emsal yargı kararlarından örneksime (kıyas, analogi) yaptığı ifade edilebilir.²⁶

Sınırlamanın kanunilik ve meşru amaç unsurlarının bulunduğu tespitini yapan Mahkeme, iptale ilişkin yapmış olduğu testin üçüncü aşamasında bu sınırlamanın ilgili hak bakımından ölçülü olup olmadığını incelemiştir. Mahkeme, ölçülük testinin bünyesinde elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkenin bulunduğunu ifade etmektedir.²⁷

Elverişlilik, sınırlamanın ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından elverişli olmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda uzlaşma sonucunda tazminat davasının açılmayacağına ilişkin düzenleme, yargının iş yükünün azaltılması meşru amacı bakımından elverişli olarak değerlendirilmiştir.²⁸ Keza bir diğer ölçüt olan gereklilik ise sınırlamanın meşru amaç bakımından zorunlu olması, diğer bir deyişle söz konusu amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasıdır. Bu noktada Mahkeme, ceza soruşturmasını sona erdiren uzlaşmanın hukuki uyumsuzluğu da ortadan kaldırması hususunda düzenleme yapmanın kanun koyucunun takdir yetkisinde olduğunu ve normun gerekli olmadığını söylemeyeceğini ifade etmiştir.²⁹

Ayrıca iptali istenen düzenlemenin yer aldığı kanun maddesinin beşinci fıkrasında uzlaşma teklifinde bulunulması hâlinde kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukuki sonuçlarının anlatılacağı açık olarak düzenlenmiştir. Şu halde, kişinin uzlaşma halinde tazminat davası açamayacağına ilişkin olarak bilgisinin olmasının önemli bir güvence oluşturduğu ifade edilmiştir.³⁰ Yine uzlaştırmanın düzenlendiği ilgili kanun maddesinin on yedinci fıkrasında uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığının ve

²⁶ Emsal yargı kararlarından örneksime hakkında detaylı bilgi için bkz Işıktaç ve Metin (n 11) 238 vd.

²⁷ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 21

²⁸ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 22.

²⁹ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 22.

³⁰ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 23.

uzlaşma kapsamındaki edimin hukuka uygun olduğunun Cumhuriyet Başsavcısı tarafından belirlenmesine ilişkin hüküm öngörülerek önemli bir güvence oluşturulduğu tespitinde bulunulmuştur.³¹

Son olarak orantılılık bakımından söz konusu normu inceleyen Mahkeme, öncelikle herhangi bir suç neticesinde zararın en azından yaklaşık olarak belirlenebildiği durumlarda ayrıca tazminat davası açılmayacağına ilişkin düzenlenmenin anayasal bir soruna yol açmayacağını ifade etmiştir. Zira bu durumlarda taraflar arasındaki uyuşmazlık ortadan kalkacaktır. Buna karşın suç nedeniyle uğranılan zararın uzlaştırma sürecinde bilinmesinin mümkün olmayacağı durumlar da söz konusu olabilir. Mahkeme bu durumları örnekleme suretiyle belirtmiştir. Özellikle maluliyet oranı gibi teknik bazı verilere ihtiyaç duyulan durumlarda zararın uzlaştırma süreci içinde tam olarak belirlenmesinin oldukça güç olduğu ifade edilmiştir. Esasen burada, bazı somut olaylar bakımından düzenlemenin yarattığı soruna vurgu yapılmaktadır. Bu itibarla Mahkeme, ilgili düzenlemede uzlaştırma sürecinde sağlıklı bir şekilde belirlenmesi güç veya öngörülmesi mümkün olmayan zararlara ilişkin olarak açılacak tazminat davaları yönünden herhangi bir ayırım yapılmadığını belirterek ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklendiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak kararda, mahkemeye erişim hakkı ile yargının iş yükünün azaltılması arasında makul bir dengenin kurulamadığı ve düzenlemenin orantılılık alt ilkesi bakımından ölçülülük ilkesini ihlal ettiği tespitinde bulunulmuştur. İfade edilmelidir ki Mahkeme, burada bir hak ve bir ödev arasında, özellikle anayasa yargısında geçerli olan akıl yürütme biçimlerinden dengelemeye başvurmuştur.³² Zira burada normların çelişmesi, iki normun karşı karşıya gelmesi söz konusudur. Normların çelişmesi durumlarında, çelişmezlik ilkesine dayanan temel mantığın yetersiz olduğu ve hukuki argümantasyona başvurmanın zorunlu olduğu ifade edilmektedir.³³ Mahkeme de bu şekilde iki hakkın veya hak ve ödevin karşı karşıya geldiği durumlarda çözümlenmeyi (dengelemeyi) ölçülülük ilkesinin orantılılık alt başlığı altında yapmaktadır.³⁴

---

³¹ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 24.

³² Anayasa yargısında çatışan hakların çözümünde dengeleme yöntemi hakkında detaylı bilgi için bkz Sibel Yılmaz Coşkun, *Anayasal Hakların Çatışması* (Adalet Yayınevi 2023) 512 vd.

³³ Hukuki argümantasyon teorisi hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz Altan Heper, 'Hukuki Argümantasyon Teorisi' iç Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi (16. Kitap İstanbul Barosu Yayınları 2008) 288-302.

³⁴ Heper (n 33) 291; Coşkun (n 32) 522.

C. Mahkemenin Hükmü

Yukarıda açıklanan nedenlerle, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı CMK'nın 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle değiştirilen 253. maddesinin (19) numaralı fıkrasının beşinci cümlesinin "Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; ..." bölümünün Anayasanın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ve iptalinin gerektiğine, Mahkeme OYÇOKLUĞUYLA karar vermiştir.

III. KARŞI OY GEREKÇESİ

Yukarıda da ifade edildiği üzere karar Genel Kurulda oyçokluğu ile alınmıştır. Karara beş üye muhalif kalmış ve ortak bir karşı oy gerekçesi kaleme alınmıştır. Karşı oy gerekçesinde üyelerin değerlendirmelerine ise Anayasanın 36'ncı maddesi kapsamında yer alan adil yargılama hakkı ile başladıkları görülmektedir. Bu itibarla adil yargılamanın söz konusu olabilmesi için medeni bir hakkın yeterli olmadığı ayrıca bu hakka ilişkin bir uyuşmazlığın da bulunması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu noktada üyelerin detaylı açıklamalar için daha önce AYM tarafından bireysel başvuru kapsamında verilmiş kararlara ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından verilen kararlara atıf yaptığı görülmektedir.³⁵ Çoğunluk tarafından verilen kararda bu tespit yapılmaksızın salt bir medeni hakkın varlığının yeterli kabul edildiği eleştirisinde bulunmuşlardır. Bunun gerek AİHM gerekse AYM'nin adil yargılama hakkına ilişkin daha önceki kararlarına aykırı olduğu ifade edilmiştir.³⁶ Burada Mahkeme tarafından daha önce verilmiş olan kararların gerekçe gösterilmesi suretiyle emsal yargı kararlarından örneksime (kıyas, analogi) yapıldığını ifade etmek gerekir.

Dolayısıyla üyelere göre yapılması gereken ilk şey, uzlaşmanın sağlanması halinde ortada bir uyuşmazlığın bulunup bulunmadığının tespit edilmesidir. Bu kapsamda uzlaştırmanın hukuki niteliği itibarıyla sulh mahiyetinde olduğu ve sulhun esas itibarıyla uyuşmazlığı sona erdiren bir taraf işlemi olduğu ifade edilmiştir.³⁷ Bu tespit sonucunu olarak uzlaşma halinde, ortada bir uyuşmazlık kalmayacağından Anayasanın 36. maddesindeki

³⁵ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, Karşı oy gerekçesi, § 8.

³⁶ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, Karşı oy gerekçesi, § 9 ve 10.

³⁷ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, Karşı oy gerekçesi, § 12 ve 13.

güvencelerin harekete geçmeyeceği dolayısıyla mahkemeye erişim hakkından da bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir.³⁸

Özellikle maluliyet oranı gibi teknik bazı verilere ihtiyaç duyulan durumlarda, zararın tam olarak belirlenemeyecek olması sebebiyle uzlaşmanın tüm sonuçlarının mağdur tarafından öngörülemeyeceğine ilişkin çoğunluk görüşe sahip üyeler tarafından yapılan değerlendirme ise ayrı bir eleştiri konusu yapılmıştır. Zira uzlaşma bakımından önemli olan husus, uzlaştırma anında zararın öngörülebilir olmasıdır. Öngörülebilir zararın hesaplanmasının karmaşık olması onu öngörülebilir olmaktan çıkarmamaktadır.³⁹ Ancak uzlaşma anında öngörülebilir olmayan durumların daha sonradan ortaya çıkması da pekâlâ mümkündür. Üyeler, bu durumlara sakatlık oranındaki artış veya vücuttaki arızanın sonradan ortaya çıkması örneklerini vermişlerdir.⁴⁰ İşte bu sonradan ortaya çıkan durumların ise uzlaşma kapsamında olduğunun söylenemeyeceğini, bu sebeple bu durumlarla ilgili olarak mağdurların tazminat davası açmasının önünde bir engel bulunmadığını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla iptali istenen normun, uzlaşma anında öngörülebilir nitelikteki zararlar (her ne kadar hesaplanmaları bakımından teknik güçlükler bulursa da) bakımından söz konusu olduğunu ifade etmişlerdir. Uzlaşma anında öngörülebilir olmayan ve sonradan ortaya çıkan zararların ise doğası gereği uzlaşmanın kapsamında olmayacağı ve ortaya çıkan bu yeni uyuşmazlık sebebiyle tazminat davasının açılmasının önünde ilgili normun bir engel teşkil etmediği değerlendirilmiştir.⁴¹ Sonuç olarak üyeler, söz konusu normun adil yargılanma hakkına bir müdahale teşkil etmediğini ve iptal isteminin reddinin gerektiğini ifade etmişlerdir.⁴²

Yukarıdaki açıklamalar karşısında üyeler tarafından iptali istenen normun yorumlanmasında mantıki-sistematiğe yoruma ve amaçsal (teleolojik) yoruma başvurulduğu ifade edilmelidir.⁴³ Mantıki-sistematiğe yorumda bir hukuk normu, içinde yer aldığı kanun ve hatta hukuk düzeninin bütünü dikkate alınarak yorumlanmaya çalışılmaktadır.⁴⁴ Bu itibarla,

³⁸ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, Karşı oy gerekçesi, § 13.

³⁹ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, Karşı oy gerekçesi, § 17.

⁴⁰ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, Karşı oy gerekçesi, § 18.

⁴¹ AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, Karşı oy gerekçesi, § 18.

⁴² AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, Karşı oy gerekçesi, § 19 ve 20.

⁴³ Mantıki-sistematiğe yorum ve amaçsal (teleolojik) yorum bakımından detaylı bilgi için bkz Kemal Gözler, *Hukukun Genel Teorisine Giriş* (US-A Yayıncılık 1998) 168 vd; Ali Nazım Sözer, *Hukukta Yöntembilim* (7 bs, Beta Yayıncılık 2020) 72 vd; Işıktaç ve Metin (n 11) 198.

⁴⁴ Muhammet Özkes, *Sorular – Şemalar – Örneklerle Temel Hukuk Bilgisi* (11 bs, On İki Levha Yayıncılık

iptali istenen normun düzenlenme yeri itibariyle uzlaşma kurumuna ait olması ve uzlaşmanın da bir alternatif uyuşmazlık çözüm yönetimi olması karşısında, uzlaşma sonucunda ortada bir uyuşmazlık bulunmayacağı sebebiyle kanun koyucu tarafından böyle bir hüküm tesis edildiği ifade edilmiştir. Karşı oy gerekçesinde ayrıca söz konusu normun kapsamında sadece uzlaşma anında öngörülebilir olan zararların olduğu, uzlaşma sürecinde öngörülebilir olmayan zararların ise normun kapsamında olmadığı değerlendirilmesinde bulunulmuştur. Bu değerlendirme ise bize iptali istenen normun yorumlanmasında amaçsal (teleolojik) yoruma başvurulduğunu göstermektedir. Zira amaçsal yorumda, kanunun amacı (*ratio legis*), zamanın ihtiyaçlarının ve gereklerinin göz önüne alınarak ortaya konulmaktadır⁴⁵.

DEĞERLENDİRMELERİMİZ

Mahkeme tarafından iptali istenen normun Anayasa m.36'da düzenlenen mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği, müdahalenin Anayasa m.141'de düzenlenen yargının iş yükünün azaltılması ödevi kapsamında meşru bir amacının olduğu, buna karşın özellikle maluliyet oranı gibi tespiti zor veya öngörülebilir olmayan zararların söz konusu olduğu durumlarda mahkemeye erişim hakkı ve yargının iş yükünün azaltılması ödevi arasındaki dengenin bozulduğu ve söz konusu normun orantısız olduğu ifade edilerek normun iptaline karar verilmiştir. Ancak karşı oyda Anayasa m.36'da düzenlenen mahkemeye erişim hakkının gündeme gelebilmesi için bir medeni hakkın yeterli olmadığı, bu hakka ilişkin bir uyuşmazlığın olması gerektiği, ancak alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan uzlaşma halinde ise böyle bir uyuşmazlık bulunmayacağı ifade edilerek ilgili hakka bir müdahale olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca iptali istenen normun kapsamında uzlaşma anında öngörülebilir zararların olduğu, bir zararın hesaplanmasının zor olması halinde onun öngörülebilir olmadığını söylenemeyeceği ve uzlaşma sürecinde öngörülebilir olmayan zararların ise düzenlemenin kapsamında olmadığı ifade edilerek çoğunluk tarafından orantılılık değerlendirmesinde belirtilen gerekçelerin hatalı olduğu ifade edilmiştir.

Karşı oyda da belirtildiği üzere çoğunluk tarafından verilen karar süreci iki yönden hatalıdır: İlk olarak Anayasa m.36'da düzenlenen mahkemeye erişim hakkının ancak bir uyuşmazlığın bulunması halinde söz konusu olabileceği, sırf bir medeni hakkın varlığının bu hak bakımından yeterli olduğuna ilişkin gerek AİHM gerekse AYM tarafından ortaya konulan

---

2021) 105; Işıқтаç ve Metin (n 11) 199.

⁴⁵ Gözler (n 43) 171-172.

husus göz ardı edilmektedir. Zira karar sürecinde hukuki argümantasyon bakımından sadece olaya uygulanacak norm değil, bu norma ilişkin daha önce verilmiş olan mahkeme kararları, hukuki literatür de ortaya konulmalıdır.⁴⁶

İkinci olarak ise iptali istenen normun anlamını ve amacını ortaya koyarken yorum hatasına düşülmektedir. Zira söz konusu düzenlemeyi sadece lafzen yorumlayan Mahkeme, düzenlemenin bağlamı ve bu kapsamda uzlaştırmanın hukuki niteliği ile düzenlemenin amacının ortaya konulması bakımından diğer yorum metotlarına (mantiki-sistemik yorum, tarihi yorum⁴⁷ ve amaçsal yorum) başvurmamıştır. İfade edilmelidir bir norm soyut olarak düzenlendikten sonra bu normun somut olaylar bakımından uygulanması ilgili mahkemelerin yapacakları muhakeme faaliyetini gerektirmektedir. Tabiidir ki mahkemelerin yapacakları bu muhakeme sürecinde belirli yorum metotlarından ve çeşitli akıl yürütmelerden yararlanmaları gerekmektedir.⁴⁸ Bu çerçevede normun yorumlanması bakımından her durumda sadece lafzi yorumdan hareket etmek hukuku oldukça kazuistik hale getirebilecektir. Zira bu durumda somut olaylar bakımından her durumu ilgili norm düzenlenmesinde belirtmek gerekecektir. Bunun kanun yapma tekniği bakımından yanlış olması bir tarafa, her somut olayı kapsayan soyut bir düzenleme yapmanın imkansızlığı da bir diğer tarafta durmaktadır.⁴⁹ Zira öğretide de ifade edildiği üzere, bazı durumlarda düzenlemenin sadece lafzi yorumuyla yetinmek uygun olmayan sonuçlara neden olabilecektir. Bu sebeple yapılması gereken, yorum metotlarını ayrı ayrı kullanarak sonuçlar çıkarmak ve bu sonuçlar çerçevesinde genel bir değerlendirme yapmaktır.⁵⁰

Bu çerçevede ilk olarak uzlaştırma sonucunda, mahkemeye erişim hakkını gündeme getirecek bir uyuşmazlığın söz konusu olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu ise uzlaştırma kurumuna ilişkin bazı açıklamaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Uzlaştırma,

---

⁴⁶ Hepar (n 33) 294.

⁴⁷ İlgili düzenlemenin gerekçesinde şöyle belirtilmektedir: “...Uzlaşma ile aynı zamanda mağdurun veya suçtan zarar görenin maddi ve manevi zararlarının karşılanması amaçlandığından, uzlaşmanın sağlanması halinde, artık, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz, açılmış bir dava varsa bundan feragat etmiş sayılır...”

⁴⁸ Bu yorum faaliyeti ise yorum çeşitleri bakımından “yargı yorumu” olarak isimlendirilmektedir. Bkz Gözler (n 43) 164; Sözer (n 43) 33-34.

⁴⁹ Hepar (n 33) 291-292.

⁵⁰ Sözer (n 43) 150; Özekes (n 44) 105.

bir alternatif uyuşmazlık çözüm yönetimi olarak CMK'nın 253. maddesinde düzenlenmiştir.⁵¹ Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, uyuşmazlıkların mahkeme dışı yollarla çözülmesini amaçlayan yöntemler olup ceza hukukunda da kendisine yer bulmaktadır. Bu minvalde özellikle onarıcı adalet mekanizmalarından yararlanılmaktadır. Esasen bir onarıcı adalet yöntemi olan uzlaştırma kurumu da ceza davalarının konusunu oluşturan belirli uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözümünü öngörmektedir.⁵² Uzlaştırma kurumu sayesinde taraflar, uzun süren yargılama sürecine gitmeden uyuşmazlıklarını çözmekte, zararların telafisi sağlanmakta ve ayrıca bu yolla yargının iş yükü de azaltılmaktadır.⁵³

Klasik ceza adaleti sisteminde bir suç işlenmesi durumunda, cezai normu ihlal eden fail ile cezai normu koyan devlet arasındaki ilişki temel alınmakta olup fail ile mağdur arasında kurulmuş olan ilişki göz ardı edilmektedir. Bunun sonucunda ise kişiye norma aykırı davranışı sebebiyle devlet tarafından bir yaptırım uygulanmakta; buna karşın mağdurun yüz yüze kaldığı zarar göz ardı edilmektedir. Bu ise suç ile bozulan düzende, adaleti tam olarak sağlamak bakımından sorun teşkil etmektedir. Ceza adaleti sisteminin bu sorunlu yönünü düzeltmek amacıyla onarıcı adalet sistemi ortaya çıkmıştır.⁵⁴ Bu sistemde bir suç işlenmesi durumunda esas zarar gören devlet olmayıp suç fiiline maruz kalan kimse yani mağdurdur. Bu itibarla yapılması gereken failin devlet tarafından "cezalandırılması" değil, mağdurun zararının giderilmesidir.⁵⁵ Onarıcı adalet sisteminde suç ile meydana gelen uyuşmazlığın devlet ile fail arasında değil; fail, mağdur ve toplum arasında söz konusu olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle uyuşmazlığın çözümünde⁵⁶ de bu kimselerin doğrudan katılımlarının ve etkilerinin olmasının sağlanması gerektiği ifade edilmektedir.⁵⁷

---

⁵¹ Muammer Ketizmen, *Cezalandırıcı Adaletten Onarıcı Adalet: Türk Ceza Hukukunda Uzlaştırma* (Adalet Yayınevi 2022) 110; Mahmut Kaplan, 'Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları' (2015) 5 (1) Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 59, 79.

⁵² Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7 bs, Seçkin Yayıncılık 2019) 807-808; Yağmur Temiz Gül, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları* (2 bs, Adalet Yayınevi 2021) 57.

⁵³ Kaplan (n 51) 79.

⁵⁴ Abdullah Batuhan Baytaz, 'Onarıcı Adalet'e Genel Bir Bakış' (2013) LXXI (1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 117, 118-119; Sercan Tokdemir, 'Ceza Adaleti Sistemine Yeni Bir Yaklaşım: Tamamlayıcı Bir Sistem Olarak "Onarıcı Adalet" Mekanizması' (2017) XXI (1-2) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 75, 76; Kaplan (n 51) 60-61; Gül (n 52) 22.

⁵⁵ Baytaz (n 54) 118, 119; Tokdemir (n 54) 81, 87.

⁵⁶ Onarıcı adalette kullanılan "uyuşmazlığı çözüme" kavramı eleştirilmektedir. Zira suç ile uyuşmazlığın aynı anlamda kullanılamayacağı, bunların birbirinden farklı oldukları ileri sürülmektedir. Detaylı bilgi için bkz Tokdemir (n 54) 108.

⁵⁷ Baytaz (n 54) 119; Tokdemir (n 54) 86; Kaplan (n 51) 61.

Onarıcı adalet sisteminde farklı modeller kullanılmaktadır.⁵⁸ Bunlardan en yaygın olanı mağdur-fail arabuluculuğudur. Mağdur-fail arabuluculuğu, bizim hukukumuzda CMK’da “uzlaştırma” adıyla yer almaktadır.⁵⁹ Bu modelde, fail ile mağdurun güvenli ve denetimli bir ortamda uzman bir arabulucunun desteği ile yüz yüze gelmesi sağlanarak suçun nedenleri, etkileri ve uğranılan maddi ve manevi kayıpların telafisi ile ilgili görüşmeleri sağlanmaktadır.⁶⁰ Bu görüşmeler sonucunda mağdurun zararının nasıl tazmin edileceği tespit edilecektir. Bir diğer deyişle failin yerine getirmesi gereken bir “edim” belirlenecektir. Edimin konusu maddi olabileceği gibi kamusal bir hizmette çalışmak yahut failin mağdurdan özür dilemesi şeklinde de olabilir. Burada önemli olan husus uzlaşma ile belirlenen edimin mağdurun zararının onarılmasına hizmet etmesidir.⁶¹ Ancak ifade etmek gerekir ki uzlaşmanın sağlanması halinde edimin konusu ne olursa olsun artık hukuk mahkemelerinde de uzlaşmanın konusu olan uyuşmazlık ile ilgili olarak tazminat istenemeyecektir. Şu halde bir ceza hukuku kurumu olan uzlaştırmanın özel hukuk alanındaki uyuşmazlığı da çözümlendiği ve ortadan kaldırdığı ifade edilmelidir.⁶² Buna karşın iptali istenen normun anlam ve kapsamının belirlenmesi bakımından hatalı değerlendirmelerde bulunan Mahkeme, bunun bir sonucu olarak hukuksal akıl yürütmeye de mantık hatasına düşmektedir. Şöyle ki Mahkemenin kararı bakımından öncül atlama (*saltus in concludendo*) söz konusudur.⁶³ Öncül atlamada, atlanan temel öncül sonraki öncüllerle temel ilişkisi içinde olmasını rağmen diğer öncüle atlanmasını ifade etmektedir.⁶⁴ Öğretide Serozan tarafından öncül atlamaya verilen bir örnek şu şekildedir⁶⁵: “Sözleşmeler bağlayıcıdır; öyleyse olayda borçlu borcunu ifa etmelidir. Pekiyi ama borçlunun sözleşmeyle bağlandığı belli değildir ki!” İnceleme konumuzu oluşturan karara bakıldığında da mahkemeye erişim hakkının söz konusu olması için bir uyuşmazlığın bulunması gerektiği, buna karşın uzlaşma halinde ortada bir uyuşmazlığın

⁵⁸ Bunlar hakkında detaylı bilgi için bkz. Tokdemir (n 54) 95 vd; Baytaç (n 54) 119; Gül (n 52) 41 vd.

⁵⁹ Tokdemir (n 54) 99.

⁶⁰ Tokdemir (n 54) 96, 97; Gül (n 52) 47-48, 55. Benzer şekilde uzlaştırma, Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği’nin 4’üncü maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde “Uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur, suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırma tarafından anlaşılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi sürecini... ifade eder.” şeklinde tanımlanmaktadır.

⁶¹ Yenisey ve Nuhoglu (n 52) 824-825; Tokdemir (n 54) 98-99.

⁶² Gül (n 52) 127.

⁶³ Hukuki çıkarımlarda düşülen mantık hataları ve bu kapsamda öncül atlama durumu hakkında detaylı bilgi için bkz Serozan (n 11) 2436-2437. Öncül atlama için ayrıca bkz O Gökhan Antalya, “Hukuk Bilimine Katkı Olarak” Hukuk Teorisi ve Hukuk Metodolojisi: Cilt II: Hukuk Metodolojisi (Seçkin Yayıncılık 2021) 718.

⁶⁴ Antalya (n 63) 718.

⁶⁵ Örnek için bkz Serozan (n 11) 2437.

kalmayacağı sebebiyle artık mahkemeye erişim hakkı kapsamında bir husus söz konusu olmayacağı Mahkeme tarafından göz ardı edilmiştir. Bu sebeple söz konusu normun mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmesi hatalıdır. Bu hata ise Mahkemenin hukuksal akıl yürütmede düştüğü öncül atlama mantık hatasına dayanmaktadır.

Uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında öngörülebilir olan uyuşmazlıkların ortadan kalkacak olması karşısında artık bir mahkemeye erişim hakkından bahsedilemeyecektir. Esasen çoğunluk görüşünde de zararın uzlaşma sürecinde belirlenebilir olduğu durumlarda uyuşmazlığın ortadan kalkacağı, bu sebeple söz konusu düzenlemenin Anayasa'ya aykırı yönünün bulunmadığı ifade edilmiştir.⁶⁶ Sorun, özellikle maluliyet gibi zararın hesaplanmasının güç olduğu ve öngörülebilir olmayan zararların ortaya çıktığı durumlarda görülmektedir.⁶⁷ Zira Mahkeme'nin söz konusu normun iptali bakımından gerekçesini oluşturan ölçülülük testinin orantılılık alt başlığında, bazı somut olaylarda ortaya çıkan sonuçlara vurgu yaptığını görmekteyiz. Gerçekten de uygulamada özellikle trafik kazaları, iş kazaları gibi durumlar sonrasında uzlaştırma süreçlerinde sigortadan kaynaklanan alacak hakkının tespiti gibi hususlarda mağdurların ikinci defa mağdur olması gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Mahkeme'nin de ilgili norm kapsamında ortaya çıkan bu sonuçları, iptale ilişkin değerlendirmesinde gündeme aldığı görülmektedir. Ancak yine karşı oy gerekçesinde yerinde olarak belirtildiği üzere, uzlaşma sürecinde öngörülebilir olmayan zararlar uzlaşma kapsamında olmayacaktır. Dolayısıyla bu istisnai durumlar, ilgili normun kapsamında değildir. Bu durum karşısında, uzlaşma sürecinden sonra, uzlaşma anında öngörülebilir olmayan bir zararın meydana gelmesi durumunda bu zararlar bakımından ayrıca tazminat davası açılabilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Yine burada da çoğunluk görüşündeki bu hatalı değerlendirmelerin normun anlam ve kapsamının ortaya konmasında yorum metotlarına başvurulamaya dayandığı ifade edilmelidir. Bu itibarla karşı oy gerekçesinde yapılan amaçsal (teleolojik) yorum neticesinde varılan sonucun yerinde olduğu kanaatindeyiz. Şöyle ki, normun kapsamında sadece uzlaşma anında öngörülebilir olan

---

⁶⁶ “Uzlaşma sürecinde suç nedeniyle ortaya çıkan tüm sonuçların öngörülebildiği ve gerçek zararın belirlenebildiği durumlarda uzlaşan kişinin tazminat davası açamamasının anayasal bir soruna sebep olmayacağı açıktır. Zira anılan süreçte öngörülebilir ve hesaplanabilen zararlar yönünden uzlaşılması durumunda ilke olarak uyuşmazlık ortadan kalkmış olacaktır.” Bkz AYM, E 2023/43, K 2023/141, T 26.07.2023, § 25.

⁶⁷ Bir onarıcı adalet mekanizması olan uzlaştırmaya (mağdur-fail arabuluculuğu) öğretilen önemli eleştirilerden biri de mağdurun uğradığı gerçek zararın tespit edilmesinin zorluğudur. Bkz Tokdemir (n 54) 108.

zararlar bulunmakta olup, uzlaşma sürecinde öngörülebilir olmayan zararlar ise normun kapsamında değildir.

Son olarak, her ne kadar normun iptali bakımından sonuca etkili olmasa da, mahkemenin ilgili düzenlemeyi itiraz gerekçelerinden yalnızca Anayasa'nın 36'ncı maddesi bakımından incelemesi de kanaatimizce bir eleştiri konusu yapılabilir. Zira itiraz yoluna başvuran ilk derece mahkemesi söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 36'ncı maddesinin yanında 10'uncu, 17'nci ve 35'inci maddelerine de aykırılık teşkil ettiğini belirtmiştir. Anayasanın 36'ncı maddesi bakımından bir ihlalin olduğu sonucuna ulaşan Mahkeme'nin ayrıca diğer hükümler bakımından inceleme yapmaması hukuki gerekçelendirme bakımından eksiktir. En azından söz konusu itirazlar bakımından ayrıca inceleme yapılmamasına ilişkin bir gerekçeye yer verilmesi gerekirdi. Ancak kararda buna ilişkin herhangi bir gerekçe yer almamaktadır.

KAYNAKÇA

- Antalya OG, “*Hukuk Bilimine Katkı Olarak*” *Hukuk Teorisi ve Hukuk Metodolojisi: Cilt II: Hukuk Metodolojisi* (Seçkin Yayıncılık 2021)
- Aral V, *Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine* (7 bs, On İki Levha Yayıncılık 2010)
- Baytaz AB, ‘Onarıcı Adalet’e Genel Bir Bakış’ (2013) LXXI (1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 117, 129
- Coşkun SY, *Anayasal Hakların Çatışması* (Adalet Yayınevi 2023)
- Gören Z, ‘Temel Hakların Düzenlenmesi ve Somutlaştırılması’ (2020/2) 19 (38) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1
- Gözler K, *Hukukun Genel Teorisine Giriş* (US-A Yayıncılık 1998)
- Gözler K, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı* (13 bs, Ekin Basım Yayım Dağıtım 2021)
- Gözler K, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri* (27 bs, Ekin Basım Yayım Dağıtım 2023)
- Gül YT, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları* (2 bs, Adalet Yayınevi 2021)
- Heper A, ‘Hukuki Argümantasyon Teorisi’ iç. *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi* (16 Kitap İstanbul Barosu Yayınları 2008) 288-302.
- Işıқтаç Y ve Metin S, *Hukuk Metodolojisi* (8 bs, Filiz Kitabevi 2021)
- Kaplan M, ‘Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları’ (2015) 5 (1) Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 59, 86
- Ketizmen M, *Cezalandırıcı Adaletten Onarıcı Adalet: Türk Ceza Hukukunda Uzlaştırma* (Adalet Yayınevi 2022)
- Özbudun E, *Türk Anayasa Hukuku*, (21 bs, Yetkin Yayıncılık 2021)
- Özekes M, *Sorular – Şemalar – Örneklerle Temel Hukuk Bilgisi* (11 bs, On İki Levha Yayıncılık 2021)
- Serozan R, ‘Hukukta Yöntem: Methodology in Law’ (2013) 8 (Özel) Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 2423, 2440 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179488>> Erişim Tarihi 15 Kasım 2023

Sözer AN, *Hukukta Yöntembilim* (7 bs, Beta Yayıncılık 2020)

Tanör B ve Yüzbaşıoğlu N, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku* (21 bs, Beta Yayıncılık 2023)

Teziç E, *Anayasa Hukuku Genel Esaslar* (25 bs, Beta Yayıncılık 2021)

Tokdemir S, ‘Ceza Adaleti Sistemine Yeni Bir Yaklaşım: Tamamlayıcı Bir Sistem Olarak “Onarıcı Adalet” Mekanizması’ (2017) XXI (1-2) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 75, 114

Uslu F, *Bütün Konularıyla Anayasa Yargısı Dersleri* (3 bs, Adalet Yayınevi 2020)

Yenisey F ve Nuhođlu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7 bs, Seçkin Yayıncılık 2019)